

Op het grondgebied van het huidige Walem waren er al mensen in de steentijd. Dat blijkt uit verschillende vondsten op de plaats "Zonnebergen", tussen het Schaliënhof en de Oude Antwerpsebaan (Oude Bergen).

De naam Waelhem (Walem) wijst op bewoning in de periode van de Frankische landname (vijfde-achtste eeuw). In die tijd werden plaatsnamen gevormd met het element heem (woonplaats). Eind twaalfde eeuw duikt Walem voor het eerst in de geschreven bronnen op.

Een bloeiend dorp in het Land van Mechelen ...

In tegenstelling tot Heffen, Neer-Hombeek, Leest en Muizen maakte Walem geen deel uit van de Heerlijkheid Mechelen. Walem was een aparte heerlijkheid, die viel onder de baronie Duffel. Die baronie was een deel van het Land van Mechelen. Dat laatste viel onder het hertogdom Brabant en stond volledig los van de Heerlijkheid Mechelen.

Vanaf de eerste helft van de dertiende eeuw had Walem eigen schepenen en een eigen parochie. Het grootste deel van Walem, inclusief het dorp zelf, viel onder deze heerlijkheid met schepenbank en parochie. Een deel van het grondgebied van de huidige gemeente viel evenwel onder Sint-Katelijne-Waver en een klein deel onder het Kwartier van Grimbergen. Battenbroek was gedurende het hele Ancien Regime een aparte heerlijkheid met eigen schepenen en een polderbestuur, de zogenaamde 'vrije aerde van Battenbroek'. Pas begin negentiende eeuw werd dit gebied bij de gemeente Walem gevoegd. Battenbroek viel ook niet onder de parochie van Walem, maar onder de Mechelse Sint-Katelijneparochie.

De ligging langs de steenweg naar Antwerpen en langs de Nete en Dijle zorgde voor welvaart door passage en handel. De abdij van Roozendaal had eveneens een versterkende invloed op het dorp. In de veertiende en vijftiende eeuw kende Walem bovendien een bloeiende textielindustrie. Filips van Saint-Pol liet er op een bepaald ogenblik zelfs munt slaan.

... dat ook tegenslagen kende

Walem kreeg echter ook de nodige tegenslagen te verwerken. Zo gingen er tweehonderd huizen verloren tijdens een brand in 1458.

Het was niet de enige keer dat de rode haan over het dorp kraaide. Vooral de al in 1203 vermelde Onze-Lieve-Vrouwekerk werd doorheen de eeuwen meermaals door brand geteisterd. De laatste keer gebeurde dat in 1952, door een blikseminslag.

Naast vuur is ook het water een grote vijand van Walem geweest. Het dorp ligt vlakbij drie rivieren: Dijle, Nete en Zenne. Onder meer in 1928, 1953 en 1976 waren er grote overstromingen.

Doorheen de eeuwen leed Walem ook heel wat oorlogsschade. De Eerste Wereldoorlog vormde daarbij een triest hoogtepunt.

Het Fort van Walem

Een gekende episode uit die Eerste Wereldoorlog is de heldhaftige verdediging van het Fort van Walem.

Dat fort maakte deel uit van de tweede fortengordel rond Antwerpen. Het werd samen met vijftien andere forten gebouwd op de baan Brussel-Mechelen-Antwerpen.

Op 28 september 1914 begonnen de oprukkende Duitsers het Fort van Walem met zwaar geschut te beschieten. De beschietingen werden geleid vanop de Sint-Romboutstoren en richtten zware vernielingen aan. Slechts 180 van de 500 Belgische verdedigers overleefden. Op 2 oktober gaven zij zich over. Een legende was geboren ...

Vanaf 1953 nam de Civiele Bescherming zijn intrek in het fort. Vanaf 1964 was deze standplaats zelfs de nationale commandopost en dit tot 1993. Vandaag is het fort eigendom van Natuurpunt. Natuur en erfgoed gaan er hand in hand.

De Walembrug

Wie over wapengekletter en Walem spreekt denkt meteen ook aan de Walembrug. Deze brug is van oudsher één van de weinige oversteekplaatsen van de Nete en maakt deel uit van de oude verbinding Mechelen-Antwerpen. Het hoeft dan ook geen verwondering op te wekken dat er doorheen de eeuwen meermaals slag om geleverd is.

Dit was bijvoorbeeld zo tijdens de Belgische onafhankelijkheidsoorlog tegen de Nederlandse koning Willem I. Op 21 oktober stak een terugtrekkende Nederlandse legereenheid de brug in brand. Een groep van 300 Belgische vrijwilligers kon de brug heroveren en de brand blussen. Op zeker ogenblik tijdens dit gevecht nam jager Le Boeuf uit Luxemburg het Belgische vaandel en plantte het onder een vijandelijke kogelregen nabij de brug om zo zijn medestrijders aan te vuren. Kunstschilder Kamiel Payen vertrouwde deze heldendaad toe aan het doek. Zijn schilderij hangt in het Dorpshuis Walem.

Klooster van Roozendaal

Te midden van al dat wapengekletter is er ook heel wat afgebeden geweest in Walem. Dit gebeurde onder meer in het vroegere klooster van Roozendaal. Dit klooster werd gesticht rond 1230 door de Berthouts. De naam ervan zou afkomstig van een helling begroeid met wilde witte rozen. Gedurende eeuwen oefende het klooster een gunstige invloed uit op de omgeving. Vandaag resten enkel nog wat ruïnes op de grens van Walem en Sint-Katelijne-Waver.

De velodroom

Wist je dat Walem ooit zijn eigen velodroom had? Deze werd geopend in 1908 om aan het begin van de Eerste Wereldoorlog afgebroken te worden. In 1924 werd de velodroom heropend. Na 1965 geraakte de plaats in verval, om uiteindelijk opgeslokt te worden door het industriegebied Mechelen-Noord.

De velodroom was een exponent van een bloeiend sportief leven. Walem bracht verschillende kampioenen voort: bokser Frans Van der Auweraer, veldrijder Frans Feremans, loper Edward Schroeven ...

Koning auto

De opmars van koning auto en de daaraan gekoppelde wegeaanleg speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van Walem. Zo had de aanleg van de autosnelweg E19 in de jaren 1970 een grote invloed, bijvoorbeeld door onteigeningen. De E19 sneed eveneens het natuurgebied Battenbroek af van het gekende Mechelse kasteel Emmaüs. Ook andere drukke wegen hebben het uitzicht van Walem voorgoed mee veranderd.

Bronnen

DAEMS, S. e.a. 'Van Waelhem tot Walem. Historiek van een kleine gemeente met een groot verleden'. Walem, 2005.

KOCKEN, M. 'Gids voor oud en groot Mechelen'. Antwerpen-Rotterdam, 1989 , 2de uitgave, pp. 454-456.

Stadsarchief Mechelen, Verzameling Berlemont, Varia, kaft 2, p. 88.

VAN UYTVEN, R. 'De geschiedenis van Mechelen. Van Heerlijkheid tot Stadsgewest'. Mechelen, 1991.

[www.regionalebeeldbank.be \(/regionale-beeldbank-mechelen\)](http://www.regionalebeeldbank.be (/regionale-beeldbank-mechelen)) (geraadpleegd op 02/03/2012).

Meer weten?

In de **leeszaal (/openingsuren-leeszaal)** van het Stadsarchief Mechelen vind je verschillende oude documenten over Walem: uitgebreid archief 19e- en 20e eeuw (verkiezingen, landbouw, onderwijs, fiscaliteit, ...), ook ancien-régimearchief (onder meer heerlijkheid Battenbroek en parochiekerk) ...

Je kunt ook altijd terecht bij de **Heemkundige Kring Dr. Croquet vzw – Walem (/heemkundige-kring-dr.-croquet-vzw)**.

Voor oude foto's kun je kijken in de **Regionale Beeldbank (/regionale-beeldbank-mechelen)**.

Parochieregisters, bevolkingsregisters en akten van de burgerlijke stand vind je via **Mechelse Genealogische Bronnen (/mechelse-genealogische-bronnen)**.

